

Missa Solemnis – vårens största kristna kulturhändelse

Beethovens Missa Solemnis – den högtidliga mässan - i Stockholms konserthus 18 och 20 maj blev vårens största kristna kulturhändelse. En av världens främsta dirigenter, Michael Tilson Thomas från San Francisco Symphony Orchestra, ledde Kungliga Filharmonikerna, Eric Ericssons kammarkör samt solisterna Camilla Tilling (sopran), Katija Dragojevic (alt), Toby Spence (tenor) och Adam Plachetka (bas). Senast Missa solemnis framfördes i Sverige var 2002.

Mässan som musikform har vuxit fram ur de sjungna partierna i den västerländska mässa, som firats sedan fornkyrkans dagar. Dess partier är Kyrie (Herre, förbarma dig), Gloria (Ära åt Gud i höjden) med Laudamus (Vi prisar dig), Credo (Trosbekännelsen), Agnus Dei (O Guds lamm). Detta är de partier som ännu sjunges i varje svensk högmässa, med undantag för trosbekännelsen, som här läses av hela församlingen. Mässans delar bygger alla på centrala bibelord.

Texterna i Missa Solemnis ingår alltså ursprungligen i en verklig högmässa med nattvardsfirande. Så fungerar också många tonsättares mässor. De kan framföras som liturgi, i kyrkorum, med en tillbedjande församling. Men mässans texter inspirerade också stora tonsättare – och främst bland dem Bach – till mässor som sprängde gudstjänstens ram och istället blev konserter. Detta gäller i hög grad Missa solemnis. Men orden, som inspirerat detta oerhörda verk är fortfarande just de ord, som ända sedan Ansgars tid och fram till denna dag har burit upp högmässan i Sverige.

Beethoven arbetade i fyra år med Missa Solemnis – 1819-1823. Under samma tid arbetade han med den Nionde symfonin. Själv ansåg han att Missa solemnis var hans främsta verk. 1815 hade de stora revolutionskrigen avslutats. Det hade varit 25 år av omstörtningar, diktatur, svikna förhoppningar, förnedring och nationell resning. Beethoven hade som många andra djupt påverkats av de våldsamma omkastningarna. Det präglade också hans musik. Hans lärare Haydn hade skapat en musik av harmoni och formföljsamhet. Hos Beethoven är det en ständig inre kamp. Men med 1815 inleddes en ny epok av fred över hela Europa under ledning av den österrikiske statsmannen furst Metternich. I kampen mot den franska despotin hade många på nytt funnit den klassiska kristna tron efter rationalismens torra. Det är i detta sammanhang man skall se att Beethoven just då skrev en traditionell mässa, där han i flera avseenden anknyter till sina stora föregångare, däribland Palestrina och Bach, t.ex. när han låter en soloflöjt gestalta trosbekännelsens ord ”och tagit mandom genom den Helige Ande”. Ändå handlar det inte en kopiering av föregångarna. All den väldiga kraften från hans eget skapande dittills finns med, också det som en gång gjorde Haydn chockerad över sin lärjunges musik. Beethovens kraftfullhet klingar det mångfaldigt upprepade, jublande och triumferande *Credo – Jag tror!*

Missa solemnis uruppfördes i S:t Petersburg 7 april 1824. Det är inte ägnat att förvåna, Ryssland hade vid revolutionskrigens slutskede deltagit i besegrandet av Napoleon tillsammans med England, Österrike, Preussen och Sverige. Under slaget vid Leipzig hade f.ö den ryska armén stått under den svenske kronprinsen Karl Johans befäl. Framförandet av Missa Solemnis i S:t Petersburg understöddes av Beethovens ryske mecenat, prins Nikolai Galitzin. En månad senare framfördes delar av mässan i Wien under tonsättarens ledning.

Då fanns det i Sverige inte kapacitet för att framföra ett så gigantiskt verk. Pianisten Anders Gabriel Sundström har i en ny bok, Beethoven i Sverige (Gidlunds), beskrivit hur Beethovens musik i samtiden blev mottagen i Sverige. Om Haydn i Wien blev chockerad, så gäller detsamma i Sverige. Sådan musik hade man aldrig hört här. En bedömare talade om honom som ”den bizarre mästaren”. Men även om det då i Sverige inte fanns kapacitet att göra det som man nu gjort i Stockholms konserthus, så ljud ända Beethovens musik här. Anders Gabriel Sundström kan visa att Beethovens kammarmusik var känd och spelad här redan tidigt. Det handlar inte i första hand om konserter, det är musiken i hemmen, som Sundström lyfter fram. Gemensamt musicerande i hemmen var ett sätt att vara tillsammans, en kulturform långt före de kommunala musikskolornas tid.

Idag spelas Beethoven över hela världen. Ingen musikälskare tvekar om vem han är. Anade han att det skulle bli så? Det finns en historia från en böhmisk kurort, där Beethoven lärde känna Goethe. De båda herrarna vandrade tillsammans i brunnsparken. Då fick de se den österrikiske kejsaren

komma från andra hållet. Goethe vill gå åt sidan för att bereda plats åt kejsaren. Men Beethoven sade. "Det är han som skall gå åt sidan." Beethoven hade rätt. Hela världen vet vem Beethoven är. Men hur många vet vad kejsaren hette?

Christian Braw